

Bram Moerland/Frits van Yperen

De ultieme liefdesverklaring

Het paasverhaal anders verteld

Witte donderdag

Internet uitgave

© 2013 Bram Moerland en Frits van Yperen

Het auteursrecht omvat vereenvoudiging en openbaarmaking. Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt of vermenigvuldigd zonder toestemming van de rechthebbende.

De ultieme liefdesverklaring

“Jullie zijn mijn vlees en bloed.” Dat is de ultieme liefdesverklaring die aan Jezus van Nazareth wordt toegeschreven. Uitgesproken op Goede vrijdag. De dag waarop Jezus van Nazareth het laatste avondmaal zou hebben gevierd met zijn discipelen. Laten we daar eens wat dieper naar kijken. Maar misschien op een manier die niet zo voor de hand ligt. Dit keer vanuit een gnostisch perspectief.

Laten we eerst samen een reis door de tijd ondernemen. We gaan met een tijdmachine terug naar Rome in het jaar 50 na Chr. We zijn nu Romeinen en bevinden ons in het Colosseum, waar we deel gaan nemen aan een quiz. Waarom 50 na Chr.? Omdat op dat moment al die teksten uit het nieuwe testament, zoals de evangeliën, nog niet zijn geschreven. Niemand kent die dus nog.

We starten met de quiz:

1. Van wie vieren we op 25 december dat hij als goddelijk kind geboren werd in een stal om na enige tijd bezoek te krijgen van wijzen uit het oosten? Een Romein zou als antwoord direct weten dat dit werd verteld over de Perzische god Mitras. Die werd op de winter zonnewende, dat was toen 25 december, geboren op een nederige plek in een stal of een grot. Daar zijn variaties over. En die kreeg daar bezoek van wijzen uit het oosten.
2. Over wie vertellen we dat ze als vrouw, als maagd, geboorte gaf aan een godenzoon tot redding van de mensheid terwijl ze na die geboorte ook nog maagd was? Dat verhaal bestond al over de Egyptische godin Isis, die als maagd zwanger werd van zoiets als de heilige geest, geboorte gaf aan de godenzoon Horus, terwijl Isis ook na de geboorte nog steeds maagd was.
3. Wie veranderde er op een bruiloft water in wijn? Dat was de Griekse god Dionysos, die op zijn eigen bruiloft water in wijn veranderde. Zo gaat het verhaal in die klassieke oudheid.
4. Van wie wordt verteld, dat hij op een ezel een stad binnenreed, bij de poort werd toegejuicht door jonge vrouwen, om daarna gevangen te worden genomen, voor

de koning geleid, beschuldigd werd van hoogverraad, bij die beschuldiging stil zweeg en vervolgens ter dood veroordeeld werd? Dat verhaal wordt over Dionysos verteld in de bacchanten van Euripides. Geschreven rond 300 jaar voor Chr.

5. Van wie vieren we in het voorjaar dat hij als godenzoon aan het kruis werd genageld, in een graf werd gelegd met een steen ervoor om na drie dagen weer op te staan uit de dood?
Als dat aan een Romein uit die tijd gevraagd zou worden dan is de kans groot dat hij zou zeggen: “Hé, dat is ook merkwaardig, ik ben net bezig met de voorbereidingen van het grote feest. Want het is voorjaar, de narcissen bloeien weer, er zijn weer bomen groen aan het worden en er is zelfs al bloesem uitgekomen, de natuur ontwaakt weer uit de winterdood.” Dat feest heet de Hilaria en gaat over de god Attis. Het zal nog in Rome worden gevierd tot in de vierde eeuw na Chr.

Een bijzondere gebeurtenis deze quiz. We danken de Romeinen hartelijk voor deze belevenis en nemen afscheid van het jaar 50 na Chr., en reizen terug naar het heden.

Er is in het christendom een bepaalde manier gebruikelijk geworden om met teksten om te gaan. Je kunt pas echt een christen zijn als je alle verhalen uit het oude en het nieuwe testament helemaal letterlijk neemt als werkelijk gebeurde geschiedenis. Maar als je een beetje thuis bent in de klassieke literatuur van die tijd dan is het echt niet zo moeilijk om te ontdekken dat die manier van lezen van die oude verhalen - bijvoorbeeld over de biografie van Jezus zoals we die in de Bijbelse evangeliën kunnen lezen - door de schrijvers helemaal niet bedoeld waren om in letterlijke zin geloofd te worden. Want die schrijvers wisten ook wel dat ze leentjebuurt speelden bij allemaal bestaande verhalen uit de klassieke oudheid.

We kunnen - een beetje oneerbiedig gezegd - vaststellen dat de biografie van Jezus zoals eerst verteld door Marcus en daarna aangevuld door Lucas, Matteus en Johannes, met schaar en lijmpot uit reeds bestaande verhalen uit de klassieke oudheid is samengesteld. Het is een mythe. Een verhaal. Jezus kan dan gezien worden als archetype. Als voorbeeld voor de mens. Het verhaal zelf is er niet minder om. Een voor Romeinse oren uit die tijd bekend verhaal. Want de biografie van Jezus zoals in de evangeliën van het nieuwe testament, heeft helemaal de vorm

van een klassiek heldenverhaal. Er bestaat ook een biografie van ene Apolonius van Tirana en als de lezer niet weet dat het over Apolonius gaat, zou men denken dat het hier over Jezus gaat.

Er waren veel meer van dat soort verhalen. Bijvoorbeeld over Asclepius of over keizer Augustus die ook wonderen zou hebben verricht. Natuurlijk, de biografie van Jezus zoals we die aantreffen in het nieuwe testament kan ook worden gelezen alsof het waar gebeurd is. Maar de evangelisten van het nieuwe testament zeggen regelmatig: "Pas op! Wie oren heeft die hore". Het is net alsof ze de lezer willen waarschuwen: "Ganou niet denken alsof dit echt gebeurd is, want dat is helemaal niet de bedoeling". De lezer zou kunnen schrikken van de boodschap dat het misschien wel allemaal verzonnen is. Wellicht is ook niet alles verzonnen en misschien heeft er zelfs wel een echte Jezus bestaan die gekruisigd is. Maar daar gaat het nu even niet om. Het gaat om de evangelisten die regelmatig waarschuwen: "Wie oren heeft die hore". Wat bedoelen ze daar dan mee?

Jezus vertelt zelf volgens die verhalen voortdurend gelijkenissen. Bijvoorbeeld over de zaaier die uitging. Dat is niet waarlijk gebeurd. Hij heeft het niet over zijn buurman die eergisteren het land opging om daar iets te gaan zaaien. En je kunt natuurlijk bij die gelijkenis iets zeggen van: "Hé, wie was dat? Wat ging hij zaaien? Wat was de constitutie van de landbouwgrond? Had hij wel goed bemest, en zo?" Dus je kunt helemaal in de letterlijkheid van zo'n gelijkenis gaan zitten, maar dan ontgaat je helemaal de betekenis van de gelijkenis. Het verhaal hoeft helemaal niet echt gebeurd te zijn om betekenisvol te zijn. Het kan waar zijn op een heel ander niveau dan de geschiedenis. Omdat het heel ergens anders over gaat. Bijvoorbeeld over processen die in zielen van mensen kunnen plaatsvinden.

Als je kunt accepteren dat er ook nog een andere manier van omgang van die teksten mogelijk is, dan kan het volgende voorbeeld waardevol zijn:

Als iemand indertijd bij het bisdom in Utrecht solliciteerde voor secretaresse, chauffeur of een andere functie die niets te maken had met liturgie of sacramenten, dan moest de sollicitant na het gesprek met de personeelschef toch ook nog even bij monseigneur Simonis langs. Op de gang voor de kamer van monseigneur hield de personeelschef de sollicitant dan even staande en zei: "Ik moet je nog even wat vertellen. Monseigneur is een heel aardige man en zal vragen naar man, vrouw, kinderen en wat al niet meer. En dan ineens, alsof het hem zo maar plotseling te binnen schiet, zal hij zeggen: 'Wat vind je

eigenlijk van de maagdelijkheid van Maria voor en na de geboorte?' En als je dan ook maar enige twijfel uit of dat verhaal wel helemaal echt zo gebeurd is, dan krijg je de baan niet. Want volgens monseigneur sta je dan feitelijk buiten het christendom." En dan zou de personeelschef besluiten met: "Je moet zelf maar weten of je de baan wilt hebben of niet".

Het gaat hier om een bepaalde opvatting. Over hoe je met die verhalen om dient te gaan. En dat het letterlijk verstaan van die verhalen voor Simonis (en voor vele christenen) de lakmoesproef is of je wel of niet een echte christen bent.

In de dertiende eeuw is er nog iemand die met datzelfde verhaal op een volstrekt andere manier omgaat. Het is de mysticus Meister Eckehard. Die schrijft ook over moeder Maria die voor en na de geboorte van de Christus maagd was. Maar in zijn verhaal legt hij uit dat Maria eigenlijk onze eigen ziel symboliseert. En daarmee gaat hij met het verhaal om zoals dat in de klassieke oudheid in de tijd van Jezus heel gebruikelijk was. Als je iets wilde vertellen over de ziel van de mens, dan deed je dat in de vorm van mythes. Mythes zijn de taal van de ziel. En in die mythes zijn vrouwen vaak het symbool van de menselijke ziel.

Het verhaal gaat dus over onze eigen ziel. Als je alle beelden loslaat, die je bijvoorbeeld hebt over jezelf en over God, kom je in een soort leegte terecht. Dat is de maagdelijkheid van de ziel. Iets wat in de eigen ziel plaatsvindt.

Eckehard noemt dat de geboorte van de Christus in jezelf. Moeder Maria staat dus symbool voor het maagdelijk worden van de menselijke ziel. En is dat een revolutionaire gedachte? Nee, niet bepaald. Want het staat ook gewoon in de brief aan de Kolossenzen van het nieuwe testament. Een brief die aan Apostel Paulus wordt toegeschreven maar niet van Paulus is. De schrijver van de brief schrijft: "Het geheim is dit: Christus woont in U."

Er is een geheim en dat kan niet zo maar even letterlijk verteld worden. Want niemand kan zien wat er zich in het binnenste van de ander afspeelt. Als er in mijn binnenste iets afspeelt moet ik een verhaal vertellen of daar een gedicht over schrijven. En dan kan de ander dat misschien meebeleven, zodat het ook in de ander werkelijkheid wordt. De schrijver van de brief aan de Kolossenzen laat dus Paulus zeggen "Het geheim is dit: Christus woont in U". En Paulus heeft het er ook zelf voortdurend over dat het over de geboorte van de Christus in jezelf gaat. Dus Eckehard doet helemaal niet zo raar als hij dat bedenkt. Hij gebruikt

gewoon bestaande teksten uit het nieuwe testament. In die brief aan de Kolossenzen staat ook: "Christus is de werkelijkheid". Kortom, Christus is wat je echt bent. Is de werkelijkheid in jezelf. En dat heeft alles met Pasen te maken. Omdat wij als mensen geneigd zijn om ons voortdurend beelden te maken. Je kunt dan gaan denken dat die beelden de werkelijkheid zijn. Je gaat dan in de verhalen geloven en kunt dan zelfs van mensen gaan eisen dat ze in de verhalen gaan geloven.

Misschien is dit wat abstract, maar het volgende voorbeeld kan misschien helpen:

Als je zo'n honderdvijftig jaar geleden hier als vrouw in West Europa geboren was, bestond er een bepaald beeld van hoe vrouwen zijn. We zien dat al veel eerder in bijvoorbeeld de opera de Zauberflöte van Mozart. Daar zegt een van die hoofdrolspelers: "Als vrouwen aan zichzelf worden overgelaten, dan loopt het slecht met ze af." Want het beeld is dit: Vrouwen kunnen eigenlijk niet goed denken. Die kunnen alleen maar voelen. En als ze voelen doen ze dat meestal nog op overdreven of zelfs op hysterische wijze. Maar gelukkig zijn er mannen. En mannen kunnen wel denken. Die zijn rationeel, dus is het in het belang van de vrouwen dat ze zich gewillig onderwerpen aan de tucht van de man. Er is dus een beeld van hoe het is om een vrouw te zijn. En er is een beeld hoe het is om een man te zijn.

Je ligt bijvoorbeeld in de wieg met de biologische kenmerken van de vrouw, iedereen staat om de wieg en kijkt naar jou. Wat zien ze dan liggen? Zien ze daar jou liggen? Of zien ze een toekomstige vrouw liggen die niet kan denken? Kijken ze dus met een oordelende blik in hun ogen en zien ze in de wieg het beeld van de vrouw liggen? Jij, als nog maagdelijk kind, groeit op in die cultuur en je wordt verteld wie je bent. Je bent een vrouw, dus... Je bent een man, dus ... Er wordt een beeld geschapen van de man en er wordt een beeld geschapen van de vrouw. En tegen dat beeld zeg je ik. Maar dat ben je niet. Bovendien geldt bij zo'n beeld, dat alle vrouwen zo zijn en dat alle mannen zo zijn. Er wordt dus helemaal geen onderscheid gemaakt tussen de ene vrouw en de andere vrouw. Of tussen de ene man en de andere man. Alle vrouwen zijn zo. En alle mannen zijn anders. Ze zijn allemaal als man of als vrouw hetzelfde.

Nu zijn er in 1945 een heleboel teksten gevonden uit de begintijd van het christendom. Die hebben het erover dat je als mens verdwaald kunt

raken in de beelden die mensen elkaar vertellen over de wereld. Dan bestaat de kans dat je in die verhalen gaat wonen. Dan ontleen je aan die verhalen je eigen ik beeld, over wie je denkt dat je bent. Wat zeggen die teksten dan? Als je leeft wat je denkt dat je bent, besta je eigenlijk niet. Dan ben je niet meer dan een figuur in een toneelstuk. Dan ben je eigenlijk een dode. We hebben in het Nederlands een hele goede uitdrukking voor iemand die alleen maar luistert naar wat anderen hem zeggen en die nooit naar zichzelf luistert. We hebben het dan over een dooie diender. Als je niet bent wie je werkelijk bent, dus als van jezelf een beeld hebt gemaakt, dan besta je eigenlijk niet. Eckehard zegt hierover, dat het er om gaat dat het oorspronkelijke beeld hersteld wordt. Als van Jezus gezegd wordt dat hij zieken geneest, dan gaat dat over het herstellen van dat beeld. Namelijk dat je al die beelden moet loslaten. Dat je de moed moet hebben om niet meer mee te doen met wat afgesproken is. Bijvoorbeeld hoe je moet zijn als christen. En dat je door het loslaten van die beelden maagdelijk moet worden zodat dan de christus in jou geboren wordt. En dan zegt die tekst uit de Kolossenzen: "Dat ben je dus zelf. Dat is je ware Zelf."

Door de geboorte van de christus in jou verander je spiritueel van een namaakmens in een echt mens. Je ziel moet ook maagdelijk blijven. Daarover staat een mooie tekst in het nieuwe testament. Dat je, als je je huis hebt schoongemaakt, je moet oppassen dat er niet opnieuw zeven nieuwe geesten binnenkomen. Dat gaat precies hier over. Je kunt wel bijvoorbeeld het christelijk geloof verlaten, maar dan kun je weer een ander geloof gaan aanhangen. Als je werkelijk bent wie je bent, pas dan kun je werkelijk van jezelf houden. Dat verhaal gaat nog verder. Want als je ziel maagd is geworden en na de geboorte van de christus in je maagd is gebleven, dan kan er tussen die christus en jouw ziel een innige relatie ontstaan.

Laten we even terugkeren naar dat verhaal over Simonis. Hij heeft namelijk een bepaalde opvatting over de bijbel. Dat je alles dat daarin staat letterlijk moet verstaan. Dat het allemaal echt gebeurd is. Maar de kerk, met name de Katholieke kerk in de eerste eeuwen, heeft aan die verhalen ook een betekenis toegekend. Een uitleg. Dus het christen zijn betekent niet alleen dat je die verhalen letterlijk neemt, maar ook dat je die leest met een bepaalde betekenis in je gedachten.

Zo wordt er bijvoorbeeld verteld in het Genesisverhaal dat Adam en Eva in het paradijs wonen en dat Eva verleid wordt door de slang. Dat Eva vervolgens Adam verleid om te eten van de boom van goed en kwaad. En dan wordt Jahweh boos en die verdrijft de mens dan uit het paradijs. De betekenis die daar traditioneel aan gegeven wordt, is dat het

eten van de boom van kennis van goed en kwaad de zondeval is. Alle mensen zijn gevallen in Adam, heet dat.

Dat wordt dan later ook uitgewerkt in Psalm 51, daar staat dan ook: 'In zonde ben ik geboren in ongerechtigheid heeft mijn moeder mij ontvangen'. Dan ontstaat het idee op grond van een interpretatie en een betekenisgeving van dat verhaal dat we allemaal al vanaf onze geboorte zondig zijn. Zowel het verhaal als die uitleg hoort bij het traditionele christendom. En in het verlengde van die duiding in het Genesisverhaal wordt er dan ook betekenis gegeven aan het verhaal over de kruisiging van Jezus. Passend in dezelfde duiding, is dat Jezus voor onze zonden gestorven is. Dat is gewoon hetzelfde verhaal, maar een hoofdstuk verder. Niet het verhaal zelf, maar een duiding van het verhaal.

Volgens die teksten die zijn teruggevonden in Nag Hammadi in 1945, is het feit dat Adam en Eva van de boom van goed en kwaad hebben gegeten op zichzelf niet de traumatische gebeurtenis, maar het van zichzelf vervreemd raken van de mens. Adam wordt door Jahweh in slaap gebracht. Wie is Adam? In Genesis, staat man en vrouw schiep hij hen. Adam is mannelijk en vrouwelijk. Adam is androgyn. Adam wordt in slaap gebracht. Voor die gnostische teksten is dat een toestand van onwetendheid. Dan wordt Eva uit zijn lichaam verwijderd.

Dat verhaal krijgt vervolgens een heel andere betekenis dan traditioneel. Want die betekenis van die andere volgelingen van Jezus is dat de mens beroofd wordt van zijn eigen ziel dat zijn eigen ziel als het ware buiten hem wordt geplaatst. Dat is de traumatische gebeurtenis. De mens raakt daardoor vervreemd van zichzelf. Vervreemd van zijn eigen innerlijke kern. En in die gnostische teksten zegt Eva tegen Adam als ze ziet dat hij in slaap ligt: "Adam sta op en herinner jezelf, volg mij, je eigen wortel."

De vrouw is daar naar de traditie van de verhalen uit die klassieke oudheid symbool van de menselijke ziel. En onze menselijke ziel wil gekend worden. Die wil meedoen. Als we denken dat we een vrouw of een man zijn volgens een eigen beeld zijn we afgesneden van onze innerlijke kern. Daar hebben we geen weet van. We doen dan maar alsof we een vrouw of een man zijn. We denken dat we die persoon zijn. Daardoor zijn we afgesneden van Eva. Dat is dus de werkelijke betekenis van het verhaal van Eva die uit onze rib is gehaald. Dat we van onze innerlijke kern afgesneden zijn.

In die bij Nag Hammadi teruggevonden teksten, waarvan we zo langzamerhand weten dat die misschien wel dichterbij het oorspronkelijke christendom zaten dan wat later de kerk ervan heeft gemaakt, staat ook nog wat over die maagdelijkheid van Maria. En die vind je dan ook in allerlei teksten. Dan Brown speelt daarop in bij zijn roman over de Da Vinci code. Het meest opmerkelijke als gebeurtenis is dat bijna iedereen die het boek gelezen heeft, het over Maria Magdalena heeft. Terwijl Maria Magdalena slechts een kleine rol speelt in dat verhaal. Toch heeft iedereen het over Maria Magdalena. Dat is heel betekenisvol. Dat is weer een volgend stukje betekenisgeving.

Als het Eva was die Adam verleidde, dan is Eva dus de oorzaak van de zondeval. En daarom vind je in een van de brieven van Paulus een tekst die later is toegevoegd, dus niet van Paulus zelf is, de volgende tekst: "Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen. Ik sta haar niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft. Ze moet bescheiden zijn. Want Adam werd als eerste geschapen Pas daarna Eva. En niet Adam werd misleid, maar de vrouw. Zij was het die Gods gebod overtrad."

Hier is de interpretatie van het Genesisverhaal dat Eva de eerste was die het gebod van God overtrad en dus de oorzaak van de zondeval is. Het wordt later een rechtvaardiging van de onderdrukking van de vrouw binnen de christelijke kerk. Er is zelfs een kerkvader Tertullianus die rond 180 na Chr. aan de vrouwen in zijn gemeente een brief schrijft en daarin zegt hij: "Jullie vrouwen zijn allemaal een Eva. Jullie vrouwen zijn de poorten van de duivel. De toorn van God rust op jullie tot in deze tijd. Zoals jullie schuld ook noodzakelijkerwijs voortleeft."

Er is een verhaal, er is een duiding, en die duiding leidt tot een patroon in sociale relaties, tot onderdrukking. De minderwaardige rol van de vrouw is een van de redenen waarom vrouwen in de katholieke kerk geen priester mogen worden. Het was ten slotte de vrouw die de oorzaak was van de zondeval en dan kun je toch moeilijk daar de verlossing ervan aan toevertrouwen. Dat is heel logisch.

Maar er is dus onder de vele volgelingen van Jezus waarvan de teksten door de kerk verdonkermaand zijn, een hele andere betekenis van Eva. Dat zij de ziel van Adam is. En dat Adam haar is kwijtgeraakt. Dat de mens zijn wortel, zijn innerlijk weten is kwijtgeraakt. Dat hij onwetend is geworden van zijn ware zelf. Als je ziel maagdelijk wordt dan begint daarmee het herstel. Het herstel van die scheiding die is opgetreden. Dan wordt de christus in jou geboren, je ware zelf.

En dan moet je zorgen dat de ziel daarna maagdelijk blijft. Zodat er een transformatie plaats kan vinden. Van moeder wordt de ziel minnares. Dan wordt ze de minnares van de christus. En die twee sluiten dan in jouw ziel een huwelijk, een mystieke bruiloft. En in die mystieke bruiloft is de scheiding van Adam en Eva opgeheven. Dus ook daar zie je een vervolg op dat oude verhaal maar met een volstrekt andere betekenis.

Het mooie is, dat allerlei mensen dat verhaal van Dan Brown hebben gelezen en slechts dat ene feit eruit pakken dat Maria Magdalena de minnares van Jezus was en dan kun je jezelf de vraag stellen: 'Hoe belangrijk is dat kennelijk.' Dat vrouwen aan een roman die fictie is, bevestiging ontnemen dat ze de moeite waard zijn. En curieus genoeg zijn er een heleboel Maria Magdalena genootschappen ontstaan naar aanleiding van Dan Brown.

In Zutphen is er zelfs in september een Maria Magdalena festival. Zo zie je dat verhalen een enorme sociale impact kunnen hebben. Het opmerkelijke is hier dat de roman van Dan Brown hoewel het niet eens zo'n fantastisch mooie roman betreft, toch een geweldige betekenis heeft gehad voor de rol van de vrouw. Het is hiermee duidelijk dat vrouwen in de tijd van het vroege christendom heel belangrijk waren. Dat kon ook in de joodse cultuur. Vrouwen zijn pas later uit de kerk weggeschreven toen het christendom Romeins werd. En de Romeinse nederigheid ingebracht werd in het christendom. In het Romeinse rijk stelde een vrouw niets voor. Maar binnen het joodse volk is de vrouw een heel belangrijke figuur en speelt daar wel degelijk een heel grote rol.

Maria als symbool van de ziel moet maagdelijk worden. Als begin van het spirituele pad. Er wordt een christus in je geboren en daarna moet de ziel maagdelijk blijven. Dan verandert de ziel in de minnares, gesymboliseerd door Maria Magdalena. De minnares huwt de christus in jezelf en daarmee is de situatie, waarbij de mens van zijn eigen innerlijke weten is beroofd, weer hersteld. Maar daarmee is het verhaal natuurlijk nog niet afgelopen.

Wat betekent dat ware zelf in die andere duiding? Wat moeten we verstaan onder de christus als de ware zelf. Ook daarover bestaan in de teruggevonden teksten hele andere verhalen dan die we gewoonlijk toekennen aan het christendom. Er is een bron. Een bron van zijn. Dat wordt ook weer in een mythe verteld. Het is een betekenisvolle mythe. Die bron van zijn, zo wordt verteld, is voordat er nog maar iets geschapen is helemaal alleen met zichzelf. En die bron van zijn, die wil zichzelf leren kennen en daarom scheidt hij de wereld. En in elk stukje van de wereld brengt hij een deel van zichzelf onder. Bijvoorbeeld in de stier iets van

brute kracht. In de vos iets van slimheid. In de roos zijn eigen schoonheid. En in alles wat er is maakt hij zichzelf tot portret. Dus alles wat er is bestaat uit een verzameling zelfportretten van de bron. Van God. Van Zelf. Dat betekent: De tulp als symbool van schoonheid is een stukje God. Een gelaat van God. De roos is ook een gelaat van God. Maar een tulp is anders dan een roos.

Nou weet een roos precies hoe het is om een roos te zijn. Dat weet hij zomaar. En een tulp weet precies hoe het is om een tulp te zijn. Maar wat gebeurt er nou als je tegen een tulp zegt: "Jij dacht zeker dat jij een tulp was? Dat is heel zondig van jou. Want jij bent namelijk een roos." Dat weet die tulp niet hoe het is om een roos te zijn. Maar omdat het een nederige tulp is die graag zijn best wil doen en er graag bij wil horen omdat iedereen tegen hem zegt: "Je bent een roos", zegt hij: "Hoe is dat dan om een roos te zijn?" Daar heb je een geloof voor nodig. Dat moet hij uit zijn hoofd leren. Dat moet hem verteld worden. En er wordt van die tulp zelfs verlangd dat, als hij een echte roos wil worden, hij aan het einde van zijn opleiding een belijdenis aflegt, waarbij hij zegt: "Ik ben echt waarlijk een roos. Kijk maar."

Dat is precies wat er gebeurt met Adam en Eva. Dat je dus afgescheiden kunt worden van je ware zelf. Want hoe moet je nou als tulp weten hoe het is om een roos te zijn. Dan ben je afhankelijk van wat men je vertelt. Maar er is ook een ander proces. De kans is groot dat de tulp op een bepaald moment in verbijstering raakt. Dat ie het ook niet meer weet. Zelfs dat hij van zijn geloof afvalt. Dan kan er zo maar iets in hemzelf gebeuren. Zoals prachtig is beschreven door de dichter Jan Luiken, een tijdgenoot van Vondel. Die zei:

" Ik meende ook de godheid woonde verre,
in enen troon hoog boven maan en sterren.
En hief menigmaal mijn hoofd
met diep verzuchten naar omhoog,
maar toen Gij U beliefte te openbaren,
toen zag ik niets van boven nederdalen
maar in de grond van mijn gemoed
daar werd het lieflijk en zoet.
Daar kwam Gij uit der diepte uitwaarts dringen
als een bron mijn dorstig hart bespringen.
Zodat ik U o God bevond
te zijn de grond van mijnen grond."

Het is eigenlijk precies wat beschreven wordt in die spirituele duiding van het verhaal van die maagdelijkheid van moeder Maria en de geboorte van de christus. Dat vertelt hij gewoon op een hele andere manier. Eerst dacht hij dat God verre woonde. Hij had een beeld van God. God is ver weg, machtig, niet hier. Heeft naar dat beeld van God zijn verlangen gericht en zijn hoop daarop gevestigd Maar dan gebeurt er iets in hem. Zijn ziel wordt maagdelijk en de christus wordt in hem geboren.

Er is een soortgelijk verhaal van de mysticus Johannes van het Kruis. Hij vindt dat de broeders van zijn orde de Karmelieten hun oorspronkelijke belofte hebben losgelaten want ze hadden beloofd blootsvoets te zullen lopen en ze hebben tegenwoordig sandalen aan. Dus hij gaat van klooster naar klooster en kapittelt ze. Ze krijgen een ontzettende hekel aan deze ijveraar. Op een gegeven moment pakken ze hem op en zetten ze hem in een cel. Daar zit hij negen maanden lang. En daar raakt hij na verloop van tijd van zijn geloof af. Hij kan niet meer geloven dat dit is wat God van hem wil. Kortom hij raakt in geloofsverbijstering.

Hij wordt radeloos van liefde. Hij was een strak en ijverig baasje die het allemaal goed wist voor iedereen. Wat ze moesten doen en niet doen. Dat raakt hij allemaal kwijt in wat hij zo mooi noemt de leegte van het niet weten. In hem wordt de Liefde geboren. In de donkere nacht van de ziel, in het niet weten, daar wordt hij als het ware overvallen door een alles overheersende liefde. Die liefde is volgens hem God in hemzelf. Want de geboorte van de christus is niet alleen dat je terugkeert tot je ware zelf, maar ook dat je, als je ware zelf, het gelaat bent van God.

Dus de tulp die tulp wordt, de roos die roos wordt, de vrouw die niet een beeld van een vrouw wordt, maar juist die ene individuele mens. Als die christus in hem of haar geboren is en hij of zij tot zichzelf is gekomen, dan heeft die mens niet alleen de werkelijkheid in zichzelf ontdekt. Die werkelijkheid is een gelaat van God. En God is liefde. Dan wordt uit dat mystieke huwelijk tussen Maria Magdalena en de christus een kindje geboren. De goddelijke liefde in onszelf.

Dat is dus een hele andere benadering van die teksten die u allemaal zo goed kent. Waarvan u dacht dat u misschien wel wist wat ze betekenden. Maar het is fantastisch dat er in 1945 allemaal teksten zijn terug gevonden die daar een hele andere betekenis aan geven. In die duiding uit dat oude testament dat Eva dus de oorzaak is van de zondeval en de mens geboren wordt in zonde vereist een vervolg. Dat vervolg

wordt gevonden in de kruisdood van Jezus. Die is het zoenoffer. De kruisiging als zoenoffer is een vervolg op die interpretatie van het oude testament verhaal. Maar we kunnen ook op een hele andere manier met dat verhaal omgaan, volgens die andere duiding uit het begin.

Het ware zelf van elk van ons is een gelaat van God. In het evangelie van Thomas heet dat het oorspronkelijk gelaat. De opdracht van een tulp is om een tulp te zijn. De opdracht van een roos is om een roos te zijn. En zo heeft elk van u de opdracht te zijn wie u bent. We zijn allemaal anders. En dat is precies de bedoeling. Want in onze eigen individualiteit, met ieders eigen talenten, zijn we een gelaat van God. Traditioneel moeten we allemaal hetzelfde geloof belijden. Gelijke monniken, gelijke kappen. Iedereen hetzelfde.

Nee, in dat andere verhaal is elk mens anders. En hoe je bent is hoe je bedoeld bent. Er is een heel mooi Joods verhaal:

Mosje komt bij God. Mosje is namelijk gestorven. En dan zegt God: "Vertel het maar Mosje, wat heb je ervan gemaakt". En dan zegt Mosje: "Heer, ik heb zo ontzettend mijn best gedaan. Ik heb alle heilige teksten uit mijn hoofd geleerd. Als ik een probleem had ging ik al die teksten langs om te zien of ik ergens een antwoord kon vinden. En als ik dan het antwoord niet kon vinden, dan ging ik aan de meest wijze Rabbi vragen wat ik moest doen. En Gods gelaat betreft helemaal. Eerst was hij nog vriendelijk, maar gaandeweg het verhaal van Mosje wordt hij een beetje depressief.

En dan zegt hij tegen Mosje" Kijk ik heb heel lang over jou nagedacht. Over wie juist daar op de wereld nodig zou zijn. En op een gegeven moment dacht ik, ik heb het. Mosje. En ik heb jou geboren laten worden met hele eigen talenten. En met een bestemming in je hart gegrift zodat je precies wist wat je daar op die plek op aarde te doen had. En je hebt niet naar jezelf geluisterd? Je hebt niet gevraagd aan jezelf wat je te doen had? Terwijl er een innerlijk weten in jou woonde wat ik in jouw hart heb geplant. Wat jammer, wat jammer, wat jammer. Eigenlijk ben je dan voor niks geboren. Wat een teleurstelling. Maar ik ben een God van liefde, daar is de hemel. Iedereen is bij mij welkom. Maar we zullen elkaar soms in de ogen kijken en dan zul je in mij de teleurstelling zien dat je niet geworden bent zoals ik jou bedoeld had. En als dat pijn doet is dat misschien wel wat jullie de hel noemen."

Dat is een veelzeggend joods verhaal. En de westerse gnostiek, die ook van joodse oorsprong is, gaat ervan uit dat de mens uniek is en dat ieder mens in de wereld een eigen bestemming heeft. Alle mensen zijn anders. Maar ze hebben ook iets heel wezenlijks gemeen. Namelijk dat ze kinderen zijn van God. Ze zijn allemaal uit die ene Vader-Moeder geboren. Want in die gevonden teksten is die bron mannelijk noch vrouwelijk. We zijn allemaal kinderen van diezelfde God. En daarom, als je met elkaar in gesprek bent, kun je kijken naar hoe die ander is in zijn uniciteit. Hoe die ander anders is. Liefde is dat je de ander de ruimte gunt om te zijn wat ie is. Dus naastenliefde is dat je jezelf gunt om jezelf te zijn en dat je ook een medemens gunt zichzelf te zijn. Liefde is ruimte schenken aan je naaste om te zijn wat ie is. Om anders te zijn dan jij. Maar tegelijkertijd kun je zeggen Jij bent mij in een andere vorm.

Het hangt er maar vanaf van welk niveau je spreekt. In je uniekheid ben je anders, maar op een ander niveau ben je allemaal kind van vader en moeder. Dat is de ultieme vorm van liefde die zorgt dat we elkaar bemoedigen om anders te zijn dan onszelf en elkaar bemoedigen ieder ons eigen weg te gaan. Om zelf de eigen bestemming te vinden, zijn eigen roeping te volgen. Dat is misschien wel de hoogste vorm van naastenliefde. Het is vermoedelijk de naastenliefde die Jezus bedoeld heeft toen hij op witte donderdag tijdens het laatste avondmaal zegt: "neemt dit want dit is mijn vlees en neem dat want dat is mijn bloed". Dat eten op die manier, dat kennen we ook uit de Mitras godsdienst, waar wordt verteld wie mijn bloed niet drinkt en mijn vlees niet eet zal geen verlossing ervaren. Het bloed drinken en het vlees eten in symbolische zin is het symbool van één worden met. Je eet hem als het ware op. Je zegt het ook tegen een kind waar je van houdt: "Ik kan je wel opeten." En dat bedoel je dan vol van liefde. In het Evangelie van Thomas staat: "Wie mijn woorden uit mijn mond drinkt, zal worden als ik. En ik als hij." De boodschap van Jezus volgens het nieuwe testament is dat we allemaal zouden kunnen worden als hij. Dat we allemaal een christus zouden kunnen worden. En dat we allemaal zoals Jezus kunnen zeggen:

“ Jij bent mij in een andere vorm. “

Dat is de andere symboliek van het laatste avondmaal, anders verteld.